

AKASYA
Tekemmül Mahfili
Yayınları

MASONİK DİYALOG

İSTANBUL
EKİN BASİMEVİ
1 9 6 4

38-92

AKASYA
Tekemmül Mahfili
Yayınları

MASONİK DİYALOG

ZİYA UYGUR

İSTANBUL
EKİN BASİMEVİ
1 9 6 4

Ö N C E

Bu küçük kitapta, Masonluğun ilk derecelerindenberi kendi kendinize sorduğunuz sorularla karşılıklarını bulacaksınız. Dr. Selâmi Işındağ kardeşimiz, birçok Masonları gereksiz üzüntülere ve tartışmalara düşüren hemen bütün soruları bu onsekiz diyalogda toplamış bulunuyor. Çıkarılan sonuç şudur: Ritüellerinizin inşa etmek istediği Mason, Akıl - İlim - Hikmet sâhibi bir insandır.

Ancak burada yeni ve küçük bir diyalog gerekmektedir: Hangi akıl, hangi ilim, hangi hikmet?

Kendisini cin çarptığından ötürü hastalandığına inanan bir kimse, elbette kendi aklıyla çelişmemektedir ve davranışı elbette Teolojik ilme olduğu kadar Ortaçağ hikmetine de uygundur. Ölçüsü dile getirilmemiş bir akıl, bir ilim ve bir hikmetle tutarlı olmak, Masonluk problemini çözmez.

Akıl - İlim - Hikmet üçgeni, evrensel diyalektiğin Son Sentez'inde birleşirler. Akıl bu son sentezi kavrayabilen akıldır, hikmet bu son sentezi dile getiren düşüncedir, ilim bu son sentezin sonucu olan ilimdir. Evrensel diyalektiği kovalarken soluğu kesilmiş olanlar akıldan, ilimden ve hikmetten yoksun kimselerdir. Mason öğretisinin amacı, dileyenlere bu soluğu vermektir.

İnsanlığın tutunmak zorunda bulunduğu birçok değerler, çağlar boyunca, hep bu son sentezlerin ışığında anlam kazanmışlar ve anlam tüketmişlerdir. Masonluk öğretisi, evrensel kasırganım içinde her an değişmekte olan Tabiat gibi, sürekli bir yenilenme öğretisidir. Bu yenilenme, her an, son sentezi gerektirir. Son sentezin ışığı ile aydınlatılmadıkça ne eşitlik, ne özgürlük, ne adâlet anlamlıdır. Bütün bu değerler, sadece son sentezin ışığında anlam kazanırlar. Ortaçağın adâlet anlayışıyla günümüzün adâlet anlayışı arasında uçurumlar vardır.

Akıl - İlim - Hikmet sâhibi insan, son sentezin içinde bulunan insan'dır. Bu insan ise, hiç bir zaman bitirilmeyecek İnsanlık mâbedi inşaatının yorulmak bilmez işçisi olan Mason'dur.

Orhan HANÇERLİOĞLU

MASONİK DİYALOG

Dikkat edilirse, Masonlukta iki düşünüş - inanış zümresi görülür :

O — (Burada O harfi Onları remz eder) Mason olmak ve en yüksek derecelere çıkabilmek için temiz duygulu, sağlam karakterli ve kardeş-severlik duygusunu hâiz olmak kâfidir. Masonluk iyi insanları bu yol ve gayede birleştirmek ister. Ritüellerdeki tezlere inanmak ve bunlara göre hareket etmek mecburiyeti yoktur. Çünkü, bunlar birer telkin olmayıp, düşünce tarihindeki evölüsyon devirlerine ve dinlerin fikirlerine ait birer örnektir. Masonlar, her türlü din, ırk, milliyet, felsefe ve siyasal kanaate istedikleri gibi inanır ve bunlara göre davranabilirler. Çünkü Masonlukta vicdan ve fikir hürriyeti mutlakdır ve tolerans sonsuzdur. Masonluk sâliklerine ilmi, ahlâki veya sâir mahiyette bir karakter sağlamaz. Masonluğun muayyen prensipleri, sistemi ve özü, âkidesi yoktur.

B — (Burada B harfi Bizi remz eder) Mason olmak ve en yüksek derecelere çıkabilmek için temiz duygulu, sağlam karakterli ve kardeş-severlik duygusunu hâiz olmak lâzımdır, fakat kâfi değildir. Masonluk, iyi insanları yalnız bu yol ve gayede birleştirmek istemez. Bu vasıfları birer vasıta telâkki eden Masonluk, ilim, akıl ve hikmeti temessül etmiş ârif ve hakim yetiştirmek amacını güder ve sâliklerini bu gayede birleştirmek ister. Ritüellerdeki tezlere inanmak mecburiyeti vardır. Çünkü bunlar, birer telkindir ve bütün derecelerde birbirlerini tamamiyle ritüellerin bir bütün olduğunu isbat ederler. Masonluk sâliklerinde din, ırk, mezhep, milliyet, felsefe ve siyasal kanaat farkını evvelâ gözetmez, fakat sonra bunların Masonik prensip ve doktrinlere uymayan taraflarını yontmak ve gidermekle (Ham taşı yontmak, mük'p taşı cilâlamak) bu farkları ortadan kaldırarak ilim, akıl ve hikmete tamamiyle intibak etmiş ârifler, hakimler meydana getirmek ister. Evvelâ vicdan ve fikir hürriyetini rahatça kullanır. Fakat sonra bunlarda, Masonik ana prensiplere uygun, tahditler yapar. Masonluk sâliklerine, kendi doktrinlerine uyan bir karakter sağlamak amacındadır ve Masonluğun bu doktrinler tarafından meydana getirilmiş prensipleri, sistemi ve özü vardır.

İşte bu iki zümre, düşünüş ve inanış bakımından, böylece birbirlerinden ayırdılar. Her ikisine göre Masonluk, kendi düşündükleri ve inanışları gibidir. Şimdi üç travayımızdan derlediğimiz muhayyel bir diyalog tertip ederek O ları ve B leri konuşturmak istiyoruz :

T

O — Masonluk, ruhun ölmezliğine inanır ve bunun neticesi olarak basibadelmert (*Résurrection*) i da kabul eder.

B — Biz Masonlukta ruhun ölmezliğine inanıldığını gösteren bir tek ritüellik fikir veya telkin bulunduğunu tesbit edemedik. Santral sinir

sistemini teşkil eden dimağın fonksiyonları, insanların duygu, zihin ve irade hayatı olan ruhunu teşkil eder. Bu, ilim ve aklın müşahade, tetkik ve tecrübe ile kabul ettiği bir bilim verisidir. Masonluk, ilim ve akla bağlı bir ideolojiye malik olduğundan, ancak bu ruhu, düşünüş ve inanışına temel olarak alabilir. Ama Masonluk hiç bir zaman akıl ve ilmin aydınlatamadığı bir âlemin mevcudiyetini inkâr etmemiştir. Çünkü ilmin nisbi ve izafi olduğuna, daima tehavvül ve tekâmül edeceğine inanmıştır. Masonluğun kabul ettiği bilim verisi ruh, bedenın ölmesiyle beraber ölür, yani ölmelik vasfını hâiz değildir. Nitekim, Masonluğun ana fikirlerinin en önemlilerinden biri; öldükten sonra bizden kalacak yegâne şeyin kemâlâtımız, eserlerimiz ve hâtıralarımızdır şeklindeki düşünüşüdür. Bu fikir, Masonluğun ruhu ölmelikle vasıflandırmadığını açık olarak göstermektedir. Bütün ritüellerinde ilmin ve aklın metodlarını kabul eden Masonluğun, ruhun ölmeliği gibi, henüz halledilmemiş, bir problemi, benimsemesine imkân görmüyoruz.

Sizin bu iddianızın en Masonik olıyan tarafı da, dogmatik bir inanç oluşudur. Eğer Masonluk, bu dogmayı kabul etseydi, ritüellerinden ilim ve akla bağlı doktrinlerin hepsini çıkarmak lâzım gelirdi. Bu prensip ve doktrinler, bize ritüellerin nasıl birbirini genişleterek tamamladığını ve Masonluğun mensuplarına neler telkin ettiğini göstermesi bakımından da önemlidir. Meselâ: İlim ve akıl, Masonik tefekkürde esasır. İnsaniyete şamil sulh ve saadet mefkûresi ancak ilim, akıl ve hikmetle mücehhez olunca kurulabilir. - Herşey maddeden gelir ve maddeye avdet eder, insanlardan kalacak yegâne şey; olgunluğun hâtıraları ve eserlerdir. - Tanrı tekâmül ile yaklaşılabilecek hayır ve kemâlden ibaret yüksek bir mefkûredir. - Tekâmül için evvelâ kendi nefsinı bilmek ve ihtirastan kurtularak birleşmek lâzımdır. - Akıl ilmi hakikati bularak ona inanmalıdır. - İnanç ilim ve akıldan ayrılırsa, bâtıla sapar. - Bâtıl, taassup ve hurafe daima ilim, akıl ve hikmeti katletmeye çalışır, fakat zafer mutlaka akıl ve hikmettedir. - İlim ve ilmin usulleri Mason düşünüş ve inanış sisteminin esas unsurudur. - Masonlukta her düşünüş ve her inanç hakikat ışığı olan ilimle tetkik olunur ve onun ayrılmaz parçası olan akıl ile ölçülür. - Fikirde ve inançta putlara ve putlaştırılmış kuvvetlere tapmamak lâzımdır. - İlim, akıl ve hürriyetin zaferi için cesur ve kahraman olunuz. - Tanrı insan vasıflarını hâiz değildir. - Tabiat dışında kaza ve kadere sahip bir kuvvet kabul etmek iptidiliktir. - Esirlik ve insan istismarı ancak ilim, akıl ve hürriyetle kaldırılabilir. - Masonik doktrinler ilmi hakikatlerden başka şeyler değildir ve Ekosizmin esas şartı budur. - Masonların en büyük vazifesi, ilmi prensip ve hakikatleri, akıl ve hikmeti temessül ederek halka yaymak, halkı talim ve tenvir etmektir. - Hayat tek hücreden başlamış, tehavvül ve tekâmül ile bugünkü tenevvü'e varmıştır. - Tekâmül için ilim ve ahlâkın birleşmesi lâzımdır. - Hatâlarınızı itiraf edecek kadar cesur olunuz. - Kuvvetiniz noksan, ömrünüz kısa ve bilginiz sınırlıdır, birleşiniz, görünüz, çalışınız ve öğreniniz. - Kuvvetinizi akıl, hikmet, irfan ve dirayete idare ediniz. - İşsizliğe imkân vermeyiniz. - Saadeti şefkatte ve fazilette arayınız. - Masonik vasıfta hür olunuz. - Adaleti müdafaa ediniz, ilim ve fenden ayrılmayınız. - Dinlere karşı müsamahalı olunuz, ne bir dini tercih ediniz, ne de bir diğerine muhalif olunuz. - Çalışma zaruridir, kutludur ve her varlığın esasıdır. - Bütün insanları seviniz, noksan ve zayıflara acıyınız. - Az medh ediniz, daha az takbih ediniz. - İlmî

hakikat, gayeniz olsun. - Yüksek telâkkilere erişmek maksadiyle, alışageldiğiniz bazı inançlardan fedakârlık ediniz. -

Bütün bu prensipler ve bunlara benzeyen daha birçokları, ritüellerden çıkarıldığı zaman, Masonluğun hiç bir mânası kalmıyacağı açıkça görülür, ve bu prensiplerden meydana gelen Masonik düşünüş ve inanış sistemi, dogmatizm ile bağdaşmaz. Bundan dolayı da, ruhun ölmezliği inancı, Mason teffekkür sisteminde yer bulamaz kanısındayız.

Bazı Masonik sembolleri Masonlukta basîbadelmeyt inancının mevcudiyetine delil gibi göstermek de mümkün değildir. Çünkü bu hal, canlıların öldükten bir müddet sonra aynen dirilmeleri keyfiyetidir. İnsanları ancak korku ve ümit ile doğru yola sevketmeyi prensip olarak alan dinler, bu inancı kabul etmişlerdir. Buna inanmak, yine bir dogmaya inanmak demektir. Halbuki, bir kısmını yukarda saydığımız Masonik doktrinler buna mânidir. R'surrection inancı, arkasından mümasil bir dogmayı da sürükler: Allah'ı insan vasıf ve sıfatlarıyla kabul etmek. Çünkü basîbadelmeyt, ancak bu şartlarda hazırlanabilir. Oysa, Mason ritüellerinde bunun kabul edilemeyeceği yazılıdır. Ancak kâinat ve hayat devamlı bir tehavvül ve tekâmül içindedir, bunun sonucu olarak var veya yok olma tarzında nihayetsiz oluşlar meydana gelmektedir, devamlı bir haşır neşir içindeyiz. Eğer tabiatın ve beşeriyetin bu var ve yok oluşu keyfiyetini basîbadelmeyt olarak alırsanız, size iştirâk edebiliriz. Ama o zaman, mukaddes kitapların ve basit (avâmî) din anlayışına sarılmış olanların tam bir Anatomo-fizyolojik mânada tekrar dirilme şeklinde kabul ettikleri inanç ile çatışırız.

II.

O — Masonluk, insanın ilâhî kuvvetler önünde mutavaat, inkiyad ve nefis teslimini kabul eder. Çünkü Allah'ı red ve inkâr etmemiştir ve onun en büyük kudret olduğuna inanmıştır.

B — Ritüellerimiz dikkatle okunur, iyi anlaşılır ve (İlim-akıl) açısından tefsir edilirse, -ki buna mecburuz- böyle bir düşünme ve inanma tarzının Masonik değil, fakat, her şekline hürmet edilen, ancak Th'iste mebd'inden ve mistik, dogmatik felsefesinden dolayı Mason prensipleri arasına girmeyen, dinî bir inanç olduğu anlaşılır. Zira, ilim, akıl ve hikmetin hüküm sürdüğü bir düşünme ve inanma sisteminde, henüz ilim ve akıl ışığının sızmadığı, sadece duygu ve sezgi akımının girebildiği ilâhî kuvvetler âlemi nasıl yer alır ve sisteme temel olur? Kâinatın Ulu Mimarını bir yüksek mefkûre telâkki eden, nefis muhasebesiyle fikirlerin buna doğru yökülebileceğini kabul eden ritüellerde, ilâhî kuvvetler bahis konusu bile edilmemiştir. I. maddenin B fıkrasının 2. paragrafında sayılan Masonik doktrin ve telkinlerle bu dinî inancın bağdaşabileceğini kabul etmek, tenakuza düşmek olduğundan, imkânsızdır. Hele bir iyilik ederken her türlü ilâhî mülâhazalardan tecerrüt etmek, uhrevî âlemde şahsımızın selâmetini te'mine bu iyiliğimizi vasıta haline getirmek gibi bir düşünce-nin red edilmesi, Masonluğa mal etmek istediğiniz bu düşünce-inanç tarzının Mason doktrinleriyle te'lif edilemeyeceğini göstermektedir.

III.

O — Bütün Masonların aynı düşünüş ve inanışta olmalarını Mason-

luk istememektedir. Bazı Masonlar, dinlerde ve ahlâk kaidelerinde an'aneperver olurlar. Bazıları, kâinatın ulvî ve manevî kanununa, dine ve ulvî sirra müncezip olurlar. Bir kısmı idealist, ısrarlı, hakikate karşı haris ve hayatın son keşiflerine karşı hudutsuz arama aşkına bağlı olurlar. Birçokları da hakikati buldum sanırlar. Hür Masonlar ise, daima bulunacak şeyler ve hakikatler olduğunu kabul ederek takipte berdevam olurlar.

B — Biz de diyoruz ki, Masonların kâinatın yüksek kanunlarına, bâtıl ve taassuptan tasfiye edilmiş dine müncezip olmaları, idealist, ısrarlı, hakikate karşı haris ve hayatın son keşiflerine karşı hudutsuz arama aşkına bağlı olmaları, daima bulunacak hakikatler olduğunu kabul ederek takipte devam karakterine mâlik olmaları güzel hâletlerdir. Fakat dinlerde ve ahlâk kaidelerinde an'aneperver olmak, üstünde durulacak bir meseledir. Zira bu, bâtıla, hurafeye, taassuba ve masallara bağlanmış olmak demektir. Bu dogmatik inançlara inanmak ise, her mübet terâkkî ve tekâmül karşısında muhafazakâr ve müteassıp bir inad ile avâmî din inanışlarından ayrılmamak demektir. Prensipleri (ilim, akıl ve hikmet) olan ve her derecesinde müşahade, tecrübe ve fen ile birlikte bu prensipleri telkin eden Masonlukta, avâmî din mfhumuna -ki buna sakat mefhum da denebilir- sınıksız bağlanmış birçok Biraderlerin mevcudiyeti, Masonluğun fikir ve inanç birliğini zedeleyen zararlı hallerden biridir ve Masonluğun yıpranmayan bir kudrete sahip olması keyfiyetini sarsmaktadır. Sakat mefhumdan sıyrılmış insanlar arasında ilim, felsefe, din ve iman hususunda vicdan ve fikir hürriyetine müsamaha yerindedir. Fakat en yüksek derecelere gelmiş bazı Büyük Üstadlar, bir zelzeleyi, bir yangını, bir trafik kazasını, bir fakruzarureti, bir hastalığı ahlâk fesadına karşı Allah'ın gazabı ve cezası olarak telâkki ederlerse, onların Masonluğu anlamış olduğu kabul edilemez. Masonluğun daha ilk adımında bu inanışlara yer verilmemektedir. Sonra bu bâtıl inanışlara ve dogmalara yer yer hücum edilmektedir. Masonluk bu çeşit inançlara geçici olarak tolerans gösteriyorsa, mensuplarına olan şefkatinden ve telkinleriyle bu sakat mefhum inanışını aşarak onları yüce din mefhumuna sokabilmek ümidinde olusundandır.

Aramızda bu sakat mefhum ile meşbu birçok Biraderlerin bulunuşuna rağmen, Masonluk payidardır denebilir. Ama bizce bu payidar oluş, semereli değildir. Lüzumlu ve kâfi bir kudret ile devamlılık değildir. Masonluktan ferd, cemiyet ve insaniyete çok daha fazla ve çok daha büyük te'sirler beklemek hakkımızdır. İnkâr edilemez ki localara devam yarı yarıya bir alışkanlığın tesiriyle vuk'u bulmaktadır. Sırların ifşası, ard düşüncelerle terfileri engelliyen komploların kuruluşu, en yüksek derecelerde -değil bir Masona, kenar semt sakinlerine bile yakışmıyacak- delilsiz isnatlarla dedikodu nakli ve kulis faaliyetleri, devamsızlık, alâkasızlık, âdat ödemekte, vazife ifa etmekteki ihmal ve lâkaydı, dergilere, diğer Masonik neşriyate karşı ilgisizlik, en canlı, en enteresan Masonik tra. yaylarda vâdîlerdeki uyuklamalar, ilmi hareketlere iştirâksizlik ve hele hele uzun Masonik yaşlara rağmen bâtıl, taassup, hurafe ve masallardan kurtulamayıp... Bütün bunlar, başta sakat mefhum olmak üzere, Mason prensip ve doktrinleriyle te'lifî imkânsız fikir ve hareketlere karşı tolerans, daha doğrusu endifferanstan ve netice olarak fikir ve inanç birliği yokluğundan doğmaktadır.

Masonluk; bir fikir, bir ideoloji olarak yaşıyor ve belki daha çok

yaşayacaktır. Fakat Masonluğun ferd, cemiyet ve insaniyet hayatına manevî yoldan büyük nisbette vuk'u bulması icabeden müsbet tesirleri, bugün için yok mesabesindedir. Biz, dogmalardan, bätıl, taassup, esrar, birsam, hurafe ve masallardan sıyrılacağız. Müşahade, mülâhaza, muhakeme, tenkid ve münakaşa tahammülü ile dolacağız. Bütün fikir ve işlerimizde sabır ve sükûn içinde hak ve hakikate teveccüh edeceğiz. Her türlü düşünce ve hareketimizde yegâne rehberimiz (ilim, akıl ve hikmet) olacak. Her derecemizde bu ruhi vasıflarımızı tekâmül ettireceğiz ve haricî hayattaki her adım atışımız, bu niteliklerimizin kesafetinden dolayı, bir hakim vasfını taşıyacak. Sonra, en büyük vazifemizin "Halkı talim ve tenvir" olduğunu bilerek bütün gücümüzle, bizde mevcut vasıfların karıştırları olan ve "sakat mefhum" dan doğan geriliklerle mücadele edip, halkı uyandıracacağız. Ona inmiyeceğiz, fakat onu kendimize yaklaştıracacağız ve kalkındıracağız... Bugünkü hazin durumumuz, Masonluğun bizden istediklerini nasıl yapamıyacağımızı göstermektedir.

Masonluğun daimî ve müstakar bir halde yaşayışı, külli hakikatler ve mefhumlar karşısında yıpranmıyan bir hakikate mâlik oluşu gibi düşünceler, ritüellerde mevcut nazari bir cepheden ibaret kalmaktadır. Böylece Masonluk, fiiliyatı ve cemiyet hayatına müsbet tesirleri olmıyan, sadece mükemmel bir ideoloji haline gelmiş olmuyor mu? Bizce, Masonluğun değil, Masonların bu hale gelişi, mutlak vicdan ve fikir hürriyetiyle sonsuz toleransın açıkta bıraktığı anti-Masonik zihniyetli kimselerin aramızda bol bol bulunmasından, (ilim, akıl ve hikmet) esaslarına uygun belirli bir tip yaratılamamış, fikir ve inanç birliği sağlanamamış olmasından ileri gelmektedir.

IV.

O — Masonluk; ilim, felsefe, din ve iman hususunda mutlak vicdan ve fikir hürriyetine hürmetle, sevgi ile, sonsuz bir müsamaha ile bağlanmıştır. Masonluk bilir ki, ilimler, imanlar ve dinler gâye değil, vasıttadır. İnsanlığın kemâli, huzur ve saadeti, gâyedir.

B — Bu cümleler hem yücedir, hem de tehlikelidir. Yüceliği hakkında fazla birşey söylemeye lüzum görmüyoruz. Ama vuzuuhla görülmıyen tehlikesi bize çok önemlidir ve localarımızda kendini her gün göstermektedir. III üncü maddenin B fıkrasının 2. paragrafını teşkil eden menfi vasıflarımız, işte bu mutlak hürriyet ve sonsuz müsamahanın boşluklarından istifade ederek ortaya çıkmaktadır. Bu, iyi maksatlarla çıkarılmış kanunların farkına varılmaksızın bıraktığı aralıklardan istifade eden zararlı kişilerin, türemesine benzemektedir. O halde Masonluk, her türlü din, iman ve her çeşit felsefe hususunda mutlak hürriyet ve sonsuz müsamaha ile hareket etmemelidir. Esasen ritüeller buna mânidir (XVI, madde, B fıkrası). Mutlak hürriyet ve sonsuz müsamaha ile hareket ettiği takdirde, vâdilerinde birçok müteassıp, bätılci, tevekkülcü, kaderci, birçok gerici, hattâ yobaz, birçok muzur politik eğilimli kimseler hergün biraz daha beslenerek çoğalacaktır. Cemiyet hayatına müsbet tesir vazifemiz iken, aksi vâki olacaktır. Fikrimizce Masonluk, ritüellerinde kabul ettiği (ilim, akıl ve hikmet) prensipleri dışında hürriyet ve müsamahayı tatbik etmemelidir.

Gerçekten Masonluk; ilimlerin, imanların ve dinlerin gaye değil, va-

sıta olduğunu bilmekte ve ritüellerde yer yer bundan bahsetmektedir. Fakat gâye olan insanlığın kemâli, huzur ve saadeti; fikir ve inanç istikameti ve hattâ mahiyeti bu kadar insicamsız, bu kadar dağınık, bu kadar müteakis, vahdetsiz ve büyük nisbette akıl ve hikmetten nasip almamış olan Masonların müsterek çalışmaları ile tahakkuk edemez kanısındayız. Onun için, kısa bir ifade ile (ilim, akıl ve hikmet) sahasında birleşmiş bir Mason kitesine ihtiyaç vardır. Masonluk en geri fikir ve inanışlara, en zararlı içtimai temayüllere sonsuz müsamahasını ibzal ettikçe, fikir, inanış, ahlâk ve cemiyete müsbet tesir bakımından bir birlik kurulmasına ve insanlığın kemâli, huzur ve saadeti olan gâyenin tahakkukuna imkân olmayacaktır.

V.

O — Masonlukta aşk ve muhabbet, ulvî sır, hüsn-ü mutlaka aşk esastır.

B — İlk bakışta çok doğru gibi görünen bu fikirde, biraz dikkat edilirse, panthéiste bir inanış sezmek mümkündür. Bundan dolayı, biz burada Masonlukta aşk ile, melâmette ve tasavvufdaki aşkı karşılaştırmak istiyoruz :

Bizce, Masonlukta aşk, kemâle gelmiş bir ihtirastır. Bütün çıplaklığı ve safiyetiyle insanın (ilim, akıl ve hikmet) e uyan ve onun kanunlarıyla izah edilebilen ruhudur. Ancak sonsuz arzular, cemiyet ve insaniyet mevzularına teveccüh ettiği zaman, aşk haline gelir. Yani, Masonlukta aşk, ferdleri ve cemiyeti (ilim, akıl ve hikmet) yolundan salâh ve kemâle sevketme yolunda nâmu'tenahî arzular duymaktır. Buna müsbet ihtiras da denebilir. Masonlukta aşk, aktif bir duygudur. Yapıcı bir büyük arzu, bir ihtirastır. Ferdlere, cemiyete ve insaniyete daha mütekâmil şartlar ve şekiller verebilme ihtirasının çabasıdır.

İstirkaba dalarak tabiat dışı mevhum kudreti tahayyül eden bir mütesavvıfın aşkı, tertemiz de olsa, bizce passif bir cezbeden ibarettir. Bir içe kapanma, bir istirkap, bir istiğrak, bir ferde cemiyete ve insaniyete yapıcı olarak teveccüh edemeyiş halinde olan bu aşk, ancak ulvî sırlara ve dine incizaptır. İnsanlığa kalkındırıcı, terakki ettirici, müsbet reformlara âmil olucu bir vasfı yoktur. Bu tasavvuf aşkında insanın müstakil zihnî hayatı ve iradesi rol sahibi değildir. Her şey (mağfiret, rahmet, bağış, dünyada ve âhirette himaye) ulvî sır olan ilâhî kudretin lûtfuna tâbidir.

Görülüyor ki, Masonik aşk ile panteist, vahdeti vücütçü ve mistik aşk tamamıyla ayrıdır. Birbirleriyle te'lif edilemezler. Bizce Masonluk, mistik düşüncüler ve inançlarla dolu, istirkaba ve istiğraka başvuracak derunî bir tefahhus yolu değildir. (İlim, akıl ve hikmet) ten ibaret Masonik ana prensipler veya Masonik üçleme dışına çıkılınca, ne yazık ki, Masonluk bu yolda tefsir edilmektedir.

VI.

O — Mason ritüellerini her Mason, kendi mizacına, ilmî kabiliyetine, ahlâkî, içtimai ve siyasî telâkkilerine göre tefsir eder. Çünkü her fikir, her ilim, her felsefe ve her inanç sahibi Mason kardeşlerimizin, fik-

ri, felsefi, içtimai, siyasi ve dinî hürriyetleri mutlaklıdır. Masonluk, mutlak fikir ve inanç hürriyetinin âlemşümül mâbedidir.

B — Biz bu fikrinize iştirak edemeyeceğiz. Çünkü bu mutlak hürriyetten ve sonsuz toleranstan istifade eden "sakat mefhum" mensupları-ye muhafazakârlar, Masonluğu medreselere, tekkelere, tarikatlara, mukaddes kitapların rehberliğine tâbi bir seriât müessesesi haline getirmeye çalışmışlardır. Ritüellerin üstü örtülü bir ifade ile putperest ilân ettiği bir şahsiyeti büyük Mason ve bir din kitabını Masonların yegâne rehberi olarak ortaya atmak, bu anti-Masonik gidişin fikir ve fiil halinde tecellisi-dir. Bu mutlak hürriyet ve sonsuz tolerans, gitgide Mason içtimalarına ürkütücü bir hacıyağı veya tütsü ve künlük kokusu verebilir. Muhayyemimizi biraz daha işletirsek, bir gün bere, çember sakallı, tesbihli, tek-birli tiplerin vâdilerde belirmeye başladığını ve sağa sola okuyup üflediğini düşünemez miyiz?

Bu gidiş, ya ritüelleri, Mason prensiplerini, (ilim, akıl ve hikmet) ı hiçe saymak ve çiğnemekten, ya da bunları "sakat mefhum" un esaslarına göre tefsir, daha doğrusu te'vil etmekten ileri gelmektedir. İnanç unsurları ve içtimai fikirler, çeşitli yönlerle çekilebilir. Bir komünist, komünizmin iyiliğini, beşeriyete getirdiği eşitlik ve adalet anlayışını isbat etmeye çalışırken, liberal bir demokrat, bu sistemin fenalığını, hürriyet-sizliğini aynı kuvvetle iddia ve isbat edebilir. Masonluğun bir Musevî teşekkülü olduğu, bunu neşir ve tamim eden esaslarla çalıştığı iddia olunabilir. Ritüellerde mevcut bazı sembol, hikâye veya fikir; bu iddiaya esas alınır ve tefsir bu yoldan geçirilirse, Masonluğun Yahudilik olduğu-nu inandırmaya çalışan nice konferanslar dinleyebiliriz.

Bizim Mason ritüellerinin her mizaca, her ilmi kabiliyete, her ahlâka, her içtimai ve siyasi temayüle ve her inanca göre tefsir edilmemesi lâzım geldiği şeklindeki kanaatimiz işte bunlardan ileri gelmektedir. Madem ki, Masonluk, ana prensibi olarak, (ilim, akıl ve hikmet) esaslarını, temellerini almıştır, Masonik düşünüş ve inançlarda bu prensiplerden dışarı çıkılamaz diyoruz. O halde Mason ritüelleri tefsir edilirken, bu üç prensibin ışığı altında, onların sınırlarını zorlamadan hareket etmek lâzımdır. Bu prensiplerin dışına çıkıldığı takdirde, her Mason, kendi mizacına göre ritüelleri istismar eder. Masonluğu çeşitli dinlere, içtimai ve siyasi eğilimlere propagandacı gibi gösterenler veya onu dinler, felsefeler ve siyasetler arasında tercih yapar sayanlar ortaya çıkar. Bu, Masonluğa zarar veren büyük bir hatâli gidiştir. Her Mason, kendi mizacına bağlanıp ritüelleri bu istikametden tefsir ederse, Masonluğun hakiki hüviyeti, (ilim, akıl ve hikmet) esasları kaybolur. Masonluk tanınmaz bir hale gelir. Masonluk; bâtil, hurafe, birsam, taassup ve masalların hüküm sürdüğü avâmî anlayış ve inanışın tâbii olamaz. Masonluk, menfaa, korkuya ve ümide bağlanmış bir ahlâkî sistem olamaz. Bundan dolayı, (ritüelleri her Mason kendine göre tefsir edemez) iddiasındayız. Biz, bâtıldan, taassuptan, hurafelerden, ilim ve akıl ile te'lifi imkânsız inançlardan ve dogmalardan kendimizi, yine Masonluğun telkinleriyle, kurtarmadıktan sonra, Masonlukta fikir ve inanç anarşisinin kaynağı oluruz. Masonluğun ana prensipleri tefekkür tarzımıza ve inançlarımıza uymazsa, biz gerçek Mason değiliz. Ritüelleri bu Masonik işlemeye uymayan mizaçlarımızı ve ahlâkî telâkkilerimize göre tefsir hakkı bize verilmemelidir.

Bütün bunlara dayanarak şöyle düşünüyoruz: Mutlak vasıflı hürriyetler, ancak Masonlугun ve Masonların ârifleri, hakimleri için vârid olabilir. Aksi takdirde mutlak hürriyet, Masonluğu her tarafa çekilebilen, her kalıba sokulabilen bir hale getirir ve en fenası, müteassıp, bâtılci, tevekkülcü, iptidai dindar, diktatör, ırkçı siyasi, materyalist, teist, içine kapanmış, muharrik iplerini mevhum ilâhî kuvvete terketmiş, istiğraka dalarak Allah'a teveccühü hikmet sayan mistik, ferd hürriyetini çiğneyen zümre saltanatçısı komünist... karşısında Masonluğu passif kalmaya mahkûm eder. Bundan dolayı, mutlak hürriyet yersizdir ve sonsuz tolerans, bir endifferanstır. O halde Masonluk, bizim de ulvi ve mübeccel saydığımız (Mutlak fikir? vicdan hürriyeti) ve (sonsuz tolerans) ile -bize göre mutlak vasfı hiç bir zaman olamaz- kendi deruni düşünüş ve inanış anarşisine sebep olmuyor mu dersiniz? İşte bu hale düşen Masonluk, bunun tabii sonucu olarak, meze ve terkip edici, birleştirici niteliğini kaybetmektedir. Oysa ki, Masonluk, tek cepheli bir felsefeye bağlanmamıştır. Bilimin müşahade, tekkik ve tenkid metodları içinde birçok ilimlerden, felsefelerden, dinlerin ahlâkî ve hümanist prensiplerinden unsurlar alarak bir sentez yapmış, eklektik bir düşünüş ve inanış sistemi kurmuştur. Bundan dolayı, âlemsûmul esaslar içinde felsefelerin ve dinlerin üstüne çıkarak ölmeyiz kazanmıştır. Bu kanaatimiz, ritüellerde yer yer vuzuyla görülmektedir. Demek ki, ritüellerini bu geniş ufka uygun olarak hazırlamış olan Masonluk, büyük bir (ilim, akıl ve hikmet) dünyasını, kendisine düşünüş ve inanış esası olarak kurmuştur. O halde, ritüellerin tefsirinde bu esasları yıkıp çiğneyemeyiz. Tertemiz ve çok iyi insan olan bir Melâmiye, bir Mütesavvıfa pek çok muhabbet ve hümet besleriz. Ama Melâmîliğin ve tasavvufun kendilerine mahsus düşünüş ve inanışlarıyla Masonlugin tefekkür ve inançlarını ayırmayı, Tanrı, hilkat, tekevvün, tabiat, ferd, iyilik, kötülük, cemiyet ve insanîyet hakkında aralarındaki farkları bilmeyi ve bildirmeyi en esash bir vazife ve mükellefiyet sayarız. Bir beкташ, bir mütesavvıf veya bir melâminin Mason olmasına neden lüzum vardır? Bunu bilemeyiz. Bu üç yol, kendilerine mahsus düşünüş ve inançlarıyla birer nefis tekemmülü istikametidir. Masonluk ise, bunlardan ayrı bir yönden düşünüp, inanarak hareket etmekte ve sâliklerini Masonik doktrinler ve prensipler mecmuasının sistemiyle tekemmüle sevk etmektedir. Denebilir ki, bütün bu yollar, tekâmüle gider, arada bir fark, düşünmemek lâzım ve mümkündür. Fakat unutmamalıdır ki, bütün dinler de Allah'a gider, buna rağmen her birinin hususî fikirleri ve inançları olduğu için, tevhid ve te'lif edilemezler. O halde, vâdilerimizdeki bir mütesavvıf, ritüelleri mistik felsefe ve inançlarıyla tefsir edememelidir. Biz bunu bir misal olarak gösterip fikrimizi ispatlamak istedik.

Fikrimizce her dine, her içtimalî bünyeye, her felsefî ve siyasi temâyüle, her mezhep veya ırka mensup insan, Masonluğa girebilir. Ancak ritüellerin vaz'ettiği esaslara, ruh, fikir ve inanç bakımından intibak ederek, kendisine yeni bir şahsiyet, Masonik bir hüviyet vermek şartıyla, gerçek Mason olur. Masonluk ritüelleriyle sâliklerine demek ister ki: Her fikir, her inanç, her içtimalî ve siyasi temayül, samimî olduktan sonra, makbulümdür. Ancak benim ilim, akıl ve hikmetten ibaret ana prensiplerim var. İlim ve akıl ile te'lifi mümkün olmıyan bâtıl ve müteassıp taraflarınızı, dogmalarınızı, hurafe ve masal inançlarınızı, beşerî hürriyetleri tahdit eden, dinî veya idarî tazyiklere sebep olan teşekküllere âlet

oluşunuzu terkediniz -ham taşı yontmak ve mük'ap taşı cilâlamak-. Ser-
vetinizi hoş görürüm, ama toplumun menfaatine hizmet etmesi şartıyla.
Mevki ve iktidarınızı takdir ederim, ama hürriyeti, eşitliği ve adaleti
koruyarak halka hizmet edebilmesi şartıyla.

VII.

O — Masonlar arasında teist, ate, panteist, deist, mistik ve ilah...
bulunmasından Masonluk asla zaafa düşmez. Çünkü aynı düşünce ve inanç-
ta insan yaratılmamıştır. Fikir ve kanaatlerin tehalüfû, bizler için tabia-
tın hilkatın, ilim ve hikmetin lütfudur. Tekâmül yolu budur.

B — Biz bu düşünceye kısmen iştirâk edebiliriz, kısmen de katıla-
mayız. Şöyle ki: Gerçekten aynı düşüncede insan yaratılmamıştır. Fakat
kuruluş ve gidişi sağlam esaslara dayanmış fikir ve ahlâk müesseseleri,
insanları aynı kabullere doğru yöneltir. Masonluğun, bu teşekküllerin ba-
şında gelmesi icabeder. Çünkü başından sonuna kadar (ilim, akıl ve hik-
met) prensiplerini telkin etmektedir. Çünkü, ilim ve aklın henüz aydın-
latmadığı, izahı yapılamamış, kanunları bulunamamış bir âlemi, dogma-
tik bir inatla red etmemesine rağmen, onu tefekkür ve inancına esas almayı-
rak, ilim ve aklın vüzuhunda, aydınlığında kalmayı prensip ittihaz etmek-
tedir. O halde, aynı düşünüş ve inanışta olmayan birçok kimseler, Mason-
luğun telkinleriyle -eski tabir ile, rahle-i tedrisinde- tedricen ilim, akıl
ve hikmet esaslarına girerek hakîm ve ârif olmaya yöneldikçe, düşünüş
ve inanış birliğine erişmeye başlarlar.

Fikir ve kanaat tehalüfû meselesi bize kalırsa şöyle mütalâa edilme-
lidir: Tanrı, tekevvün, hilkat, tabiat, ferd, iyilik, kötülük, cemiyet ve
insanîyet gibi ana problemlerde fikir ve kanaat tehalüfû, birbirinden çok
ayrı ekollere mensup oluşun delâletidir. Aynı ekollere mensup olanlarda
böyle bir tehalüf bahis konusu olamaz. Masonlukta fikir ve kanaat teha-
lüfû, her hangi bir meselenin halledilişinde çeşitli ihtimallerin mevcut
olabileceği tarzında meydana gelebilir. Bu fikir ve kanaat tehalüfû ger-
çekten faydalıdır ve insanlara bir lûtuftur. Bir hâdise veya bir meseleyi
çeşitli yönlerden görebilme iktidarındır. Bu fikir ve kanaatlerin çarpış-
masından hakikatler doğabilir. Tekâmül yolu budur.

O halde; bizim Masonluktan anladığımıza göre, insan, teist, ate, pan-
teist, deist, mistik... bir halde iken, Mason olabilir. Ama Masonluk ona,
mertebeleriyle sajese, olgunluğa, hikmete doğru yürütürken, kendi tefek-
kür ve inanış tarzına uygun Masonik hüviyet ve şahsiyet verir. Demek
oluyor ki, Masonluk, bir kokteyl değildir. Belirli düşünme ve inanma pren-
sip ve doktrinlerine malik bir fikrî ve ahlâkî müessesedir. Binaenaleyh,
mensuplarının da böyle belirli bir Masonik şahsiyetleri, bir Masonik hü-
viyet ve karakterleri olması lâzımdır. Son mertebelere kadar gelmiş BÜ-
YÜK Üstadlar hâlâ bunu kazanamamışlarsa, hâlâ dinin ve ahlâkın bâtıl
ve taassuplarına, Masonluğa uymayan içtimai, felsefî ve siyasi fikirlerle,
inançlara ve temayüllere sahiplerse, Masonluğun zaafa düşebileceği ka-
nısındayız. Çünkü yeni mensupların iyi bir Masonik eğitim ve öğretimle,
zamanla Masonik şahsiyet ve karakter kazanacağı ümit olunabilirse -de,
büyüklerin değişmesi kolay kolay beklenemez. Mason teşkilâtının başı,
dimağı mahiyetindeki bu dereceler, fikir ve inanç bakımından, içtimai, di-

nî, siyasî, ahlâkî, ilmi ve akli bakımlardan birlik ve imtizaç halinde olmayınca, sevk ve idarede de vahdet kalmaz. Anti-Masonik olarak tezahür eden çeşitli hâdiseler, temayüller tevali eder gider. Çünkü başın Masonik hüviyet ve şahsiyeti yoktur. Bu da Masonluğa karışıklık, dağınıklık ve zaaf verecektir.

VIII.

O — Masonluk kuruluşunda ilmi esaslardan ziyade, dogmatik dinî esaslara dayanmıştır. Masonluk, dinî ve mistik fikirlere de maliktir. İlimin daima değişecek realiteleriyle, Masonluğun dogmatik ahlâkî cephesini sarsmamak icabeder. Masonluğun spiretüel cephesi de vardır ve bütün bunlar, ilmin inkişafını takip etmeye aslâ mâni değildir.

B — Bu sözleriniz bizi hayli düşündürdü. Masonluğun kuruluş zamanlarında ilmi esaslardan ziyade, dogmatik dinî esaslara dayandığını, Masonluk tarihinin tetkiki göstermektedir. Fakat zamanla Masonluğun kendini dinî dogmalardan nasıl kurtarmış olduğunu, bugünkü ritüelleri açıkça ifade etmektedir. Ritüelleri dolduran akıl ve ilim esaslarda, şimdi hatırıma gelen birkaçını sıralayabiliriz: Kâinatın Ulu Mimarı, yüksek bir mefkûredir - Tanrı, insan vasıflarını hâiz değildir - Tanrı ile herhangi bir münasebet iddiası putperestliktir - Tabiat dışında kaza ve kadere sahip bir kuvvet tasavvur etmek iptidâiliktir - Tanrı, çalışmadır, mutlak kemâldir, nâmütenahî varlıktır, enerjidir - Masonik doktrinlerin esasları saf akıl ve ilimdir - İnsan, fikir ve fiillerinden sorumludur - ve ilah...

Anladığımıza göre, bugün bu akıl-ilim esaslarına dayanan düşünüş ve inanış sistemi dogmalardan kurtulmuştur. O halde Masonluk, bugün, dinî ve mistik fikirlere malik değildir. İlimin verileri daima değişebilir. Zaten Masonluk bu verilerden çok, ilmi tefekkür tarzına, ilmi düşünüş metodlarına dayanır. O halde, nisbî ve izafî olan ilmi realitelerle, Masonluğun aslında mevcut olmayan dogmatik ahlâkî cephesinin sarsılması şeklinde bir endişe, içimizde aslâ mevcut değildir. Hâfızamızı yokluyoruz, ritüellerdeki dinî ve mistik fikirleri ve dogmatik ahlâkî cepheyi bir türlü hatırlayamıyoruz. Din kitaplarından alınmış, hümanist ve ahlâkî fikirler bu tarife giremez. Bütün büyük Peygamberlerin asırlara hâkim olmuş birçok büyük sözleri vardır. Hikmet sahibi ârif bir müslümanın İsa'nın böyle bir sözünü kendi prensipleri arasında zikretmekle hristiyan olması nasıl mümkün değilse, hür bir ilim adamı, fedayı nefis bahsinde bir komünist liderin ihtilâldeki ölümünü kahrmanlığa misal getirmekle nasıl komünist olamazsa, Mason ritüelleri de, dinlerden insanî ve ahlâkî fikirleri almakla dinî ve mistik, dogmatik ahlâkî cephele olamazlar.

Masonluğun spirtüel bir cephesi olabilir. Çünkü Masonluk, hemen bütün felsefelerden (ilim, akıl ve hikmet) e intibak eden unsurları almış olduğundan, spirtüalizmi de ihmal etmemiştir. Ama bu spirtüel cephe, Masonluğun saf spirtüalist olduğunu ifade etmez. Bu, spirtüel cephe, ruhî hayatımızın göz önüne alınması, ruhun terbiyesi, tekâmülü ve hikmete eriştirilmesi gibi birçok psikolojik problemleri ihtiva eder. Derununa bakmak, hataları görmek de bu meyanda sayılabilir. Bu spirtüel cephe, içine kapanmak, batinî âleme girmek, esrar ve mevhumelere saplanmak, istigraka dalmak, riyazet yapmak, Tanrıya teveccüh etmek, onu görmek gibi mistik unsurları aslâ havi değildir. Bu itibarla Masonluğun spirtüel

cephesi, yine (ilim, akıl ve hikmet) e intibak ettiği için, gerçekten, dediğiniz gibi, ilmin inkişafını takip etmeye mâni değildir. Oysa, hakiki mistik, dogmatik ve dinî cephe, tarih boyunca görüldüğü gibi, ilmin müs-bet inkişafına engel olmuştur.

IX.

O — Allah'a inanmak sübjektif bir duygudur. Her Mason, Kâinatın Ulu Mimarı formülünü, şahsî telâkki ve inancına, ilmi ve felsefî görüşüne göre kabul ve tefsir eder. Buna kimse mâni olamaz.

B — Bu fikrinize iştirâk edemiyoruz. Biz, doğrusunu isterseniz, ritüelîlik tefekkür ve inanç sistemine bağlanmak istiyoruz ve bu sistemi çok uygun ve olgun buluyoruz. Bakın biz nasıl düşünüyoruz: Madem ki Masonluk düşünme, inanma ve davranışlarımız için bize bu rehberleri vermiştir. Mümkün olduğu kadar teessürî, zihnî ve iradî hayatımızı bu yolda tekâmül ettirmeliyiz, bu rehberlere her bakımdan uymalıyız. Kâinatın Ulu Mimarı orada Masonik bir hüviyetle ele alınmış ve bunun hakkındaki Mason telâkkileri açıkça belirtilmiştir. En kısa bir ifade ile Masonlukta Tanrı, antropomorfik vasıfta, yani insan niteliklerini hâiz değildir. Cezalandırmaz, mükâfatlandırmaz ve ilah... Kâinat, cemiyet ve ferdin müdürü telâkki edilemez, Masonik prensiplere gerçekten bağlı bir Mason, ritüellere de bağlı olmalıdır. O halde, biz Tanrı mefhumunu Masonluğa uymayan şahsî telâkki ve inancımıza, ilmi ve felsefî görüşlerimize göre kabul ve tefsir etmemeliyiz, edememeliyiz. Edersek, Masonluğa, yani ritüellere muhalif oluruz. O zaman, bizim için ritüellerin ve sonuç olarak Masonluğun lüzumu kalmaz. Belki bizi Masonik düşünüş ve inanış sistemine fazla bağlı bulacaksınız. Ama bilhassa Tanrı inanışı, bizce çok önemlidir. Tanrıya insan vasıfları vermek veya vermemek, düşünüş, inanış, hüküm veriş ve davranışta büyük ayrılıklara sebep olan bir başlangıç ve bir hareket noktasıdır. Bunda Masonlar arasında bir vahdet, bir birlik kurulamazsa, çok değişik, bazan tamamiyle Masonluğa uymayan fikir ve fiiller ortaya çıkabilir (1).

Bir mütesavvıfı veya bir melâmiye sorunuz, Tanrı inanışını pan-teist, vahdetî vücutçu bir felsefe ile nasıl güzel anlatır. Bunun ilim ve akıl ile te'lifini mümkün görmez, fakat buna inanmıştır. Mütesavvıf veya melâmi olmak için bu düşünüş ve inanışta olmak lâzımdır. O halde, ritüellerinde bu husustaki görüşünü açıkça bildirmiş olan Masonluğun Tanrı inanışına da, gerçek Mason isek, bizim uymamız lâzımdır. Sübjektif olan Tanrı mefhumuna, şahsî telâkki ve inançlara, ilmi ve felsefî görüşlere tâbi olarak inanmak, haricî âlemde tecelli edebilir. Fakat Mason camiasına girince, tedricen onun görüş ve inanışlarına uymak zarureti vardır. Biz bu kanıdayız. Masonluk, Tanrıya, onun mevcudiyetine inanmaktadır. Ama bunu hayır ve hasenatın menbâi olan yüksek mefkûre, insan vasıflarını hâiz olmaıyan başlangıç kudret, çalışma, tekâmülün son merhalesi, enerji, lâyettenâhî varlık şeklinde tasavvur etmektedir. Tabiat dışında kaza ve kadere sahip bir kuvvet olarak telâkki etmemektedir. Biz, Tanrıyı bu Masonik düşünüş ve inanışa göre, tarif ve tavsif olunamaz, bili-

(1) (Masonluğun Öğretisi) isimli etüdümüz, bu konuya tahsis edilmiştir.

nemez bir kudret, idraki imkânsız bir hakikat olarak kabul ediyoruz. Esasen, bu nosyon, ilimler, dinler ve felsefeler tarafından izah edilememiştir. J. P. Sartre, bütün bu düşünceleri şu fikir ile hülâsa etmiştir: "Tanrının mevcudiyetini inkâr edebiliriz, fakat bu negasyonu isbata muktedir değiliz. Varlığını iddia edebiliriz, fakat ilim ve akıl bunu isbat edecek durumda değildir. O halde, bu mefhumun varlığı veya yokluğu hakkında ihtiyatlı düşünmek, dogmatizmden kurtulmanın yegâne çaresidir." Masonluk da her derecesinde dogmalara kapılmaktan kurtulma yollarını bulmuştur.

X.

O — Masonluk, hiç bir kardeşin şahsî inanışına müdahale etmez. Her Mason, dilediği gibi bir dini benimser. Bu hususta tamamiyle hürdür. Siyasî fikir ve içtihatlarında da böyledir.

B — Biz, Masonlukta bunun böyle başlamasını kabul ediyoruz. Fakat zaman ve Masonik derecelerle tekâmül ilerledikçe, Masonların artık tedricen Masonik hüviyete ve şahsiyete girmelerini, tefekkür ve inançta birleşmelerini uygun buluyoruz. Acaba bir harici hakkında tahkikat yaparken, niçin Athâ olmaması üzerinde dururuz? Niçin komünist veya aksine Nazi veya Faşist olmaması icabettiğini düşünürüz? Demek ki, aslında Masonluk, bazı şahsî inançları, siyasî temayülleri kabul etmek istemiyor. Biz, bunların bile, çok iyi insanlar oldukları takdirde, içimize girip Masonluğun (ilim, akıl ve hikmet) üçlemesi ile sajiye ulaşmalarını ve bu dinî veya siyasî inanış ve temayülleri terk ederek bir Masonik şahsiyet ve hüviyet kazanmalarını isteriz. (Ama nerede o kuvvetli öğretim ve eğitim teşkilâtına malik Mason müessesesi!). Masonluk bizce çeşitli insan nümunelerini alır, ana prensiplerinin telkinleriyle onları yoğurur, yontar, cılâlar, değiştirir ve hikmete ulaştırmaya çalışır. Böylece bir müddet sonra şimdiki Mason, o eski hariciden bambaşka bir insan olarak ortaya çıkar. Masonluk (ilim, akıl ve hikmet) yolundan âdetâ düşünüş ve inanışları özelleştirici, insan değiştirici, hattâ imâl edici bir müessesedir. Her Mason, kendi dininin çeşitli bâtil ve taassupları, ilmi ve felsefi hüviyetinin çeşitli dogmaları, siyasî inanışının belki gayri insanî temayülleriyle başbaşa bırakılırsa -mutlak hürriyet ve sonsuz toleransın gayri kabili tatbik olduğu anlaşıyor- son derecelerimize kadar bu darma-dağmık ve insicamsız şahsiyetler, vâdilerimizi doldurursa, Masonluk nasıl bir ittifak ve birlik kurabilir? Aynı hedeflere teveccüh etmiş olan, beşeriyeti (ilim, akıl ve hikmet) esaslarına sokması icabeden birleşik Masonları, onların müttehid ruhlarını nasıl te'min edebilir? Biz bu hususta Masonluğun, tedricen kendi prensiplerini mensuplarına kabul ettirerek, onların Masonik şahsiyet ve karakter kazanmalarını sağlamasını istiyoruz. Ancak böylece, beşeriyetin en çok arzu edilen istikamette tekâmülü için birleşik bir ahlâk, fikir ve inanç zümresi meydana gelebilir diyoruz.

XI.

O — Dogmatik fikirlere malik oluş, Masonluğun mahiyetini aslâ müteessir edemez. Camiamızda din adamları, hocalar ve papazlar vardır.

B — Doğrusunu isterseniz, biz bu meselede biraz tereddüt hissediyoruz.

yoruz. Bir din adamı, Tanrıya insan vasıfları verilmediğini, Tanrı ile münasebet kuranların putperest olduğunu, kaza ve kadere sahip tabiat dışı bir kuvvet bulunmadığını -ki bunlar, Masonik prensipler arasından alınmıştır- kabul ederse, hakikî bir din adamı olamaz. Çünkü bu telâkkiler, din kitaplarına, dinlere muhaliftir. (Ama bu Masonik prensipleri kabul ettiği halde, içtimai bazı sebeplerden dolayı dinî kisvesinden sıyrılamıyorsa; o dinlerin üstüne yükselmiş bir hikmet ve irfan sahibidir, hakikî Mason olabilir). Kabul etmezse, gerçek Mason olamaz. Biz, mensup olduğumuz dinin Masonlukla te'lif edilemeyen dogmalarına, bâtıllarına, hurafe ve masallarına inanmakta ve bunlara göre fikir ve amel etmekte devam ve ısrar edersek, nasıl gerçek Mason olabiliriz? Biz, dogmalardan sıyrılacağız, (ilim, akıl ve hikmet) esaslarına erişeceğiz ki, hakikî Mason olmamız imkân dahiline girsin. Biz, Masonlukta, ilk devrelerde, bu fikir ve inanış farklarının bulunmasını tabii görüyoruz. Fakat daha sonraları, Masonluk bizi kendi içlemesine çekmeli ve bu yoldan tekâmülümüzü sağlayarak bizi hikmete erıştirmelidir. Hikmete ulaşan, hakîm ve ârif olan için artık dinlerin dogmaları yoktur. Onlar, dinlerin üstüne yükselmişlerdir. Saje-se grmış insanın hangi dine kayıtlı olduğunu düşünmek bile lüzumsuzdur. Hakîm olan insanda, beşeriyetin hürriyetini ve insanların eşitliğini bozan, dinî ve siyasî tazyiklere yol açan siyasal bir eğilim de olamaz. Hakîm olanda bir cepheye saplanmış ilmi ve felsefî içtihatlar da bulunamaz. Çünkü Masonluk ona, ilim ve fenlerin de tehavvüle uğradıklarını, izafî ve nisbî olduklarını, hiç bir ilmi nazariyenin kesin ve son olamayacağını anlatmıştır. Hakîm olan, hakikî Masondur. Bizce Masonluğun gayesi de, insanları bu irfana, bu hikmete ulaştırmak, birer ârif, birer hakîm haline getirmektir. Bu da, ancak Masonik hüviyet ve şahsiyet kazanmakla mümkündür.

XII.

O — Masonluk; seyyal fikir ve iman manzumesidir, sonsuz müsamaha deryasıdır, düşünüş ve inanışta hürriyete hudut tanımaz. Masonluğun fikriyat sahası nihaysiz ufuklardır.

B — Biz bu fikirleri ihtiyatla ele alıyoruz ve diyoruz ki, Masonluk seyyal fikir ve iman manzumesi olabilir. Ama ancak çeşitli dinlerden, ilim ve felsefelerden unsurlar alarak bir sentez yapmış olması, evrensel bir eklektik felsefe kurması tarzında bunu kabul edebiliriz. Masonluk, müsamaha deryası olabilir, -biz sonsuz tabirini uygun bulmuyoruz-. Ancak bu müsamahada şartlar, dereceler ve hudutlar bulunması lâzım geldiğine inanıyoruz. Bir Masonun düşünüş, inanış ve davranışlarında hatâ varsa, fakat onda olgunlaşma, terakki ve tekâmül imkânı görülmüyorsa, -ki Masonluk hemen daima bu optimist ruh haleti içindedir- o zaman ona karşı beslenen şefkat ve ümidin çerçevesi içinde müsamaha makuldür. Müsamahada aşırılık, daima zararı mucip olur düşüncesindeyiz. Bu bakımdan Masonluğa ve sonuç olarak insanlığa maddî ve manevî zararlar verebilecek dinî, içtimai ve siyasî temayüllere sonuna kadar müsamahayı doğru bulmuyoruz. Masonluğun düşünüş ve inanışta hürriyete hudut tanımaması fikrinizde de, Masonluğun müsamaha deryası olduğu zamanki tehlikeleri görüyoruz. Bu fikrinizi de ancak bazı tahditlerle kabu ledebiliriz. Hudutlarımız (ilim, akıl ve hikmet) in çevresidir. Masonluğun fikriyat sahası,

nihayetsiz ufuklar olamaz. Olduğu takdirde; bâtil, hurafe, birsam ve mäsallara bu sahaya girmek imkânını bulurlar. Biz yine akl-ü hikmet çevresini aşmamayı, Masonik bir hareket tarzı telâkki ediyoruz.

XIII.

O — Mason o kadar mutlak bir hürriyete maliktir ki, dilerse Allah'a tapar, isterse puta, hoşuna giderse güneşe, canı çekerse aya ve gözü dalarsa yıldızlara tapar, hattâ gönlünde aşk ateşi yanıyorsa sevgiliye tapar.

B — Bu fikrinizi tamamiyle anti-Masonik buluyoruz. Çünkü ritüelleri bu kadar hiçe saymak, fikir ve fiil rehberlerimizi bu kadar çignemek, Masonlukla te'lif edilemez. Ritüellerimizden biri puta veya putlaştırılmış fikir ve kuvvete, bir diğeri açıkça yıldızlara tapmıyacağımızı âdeta haykırırken, bu derece Masonik mes'uliyetten âri bir cesaretle, bu fikirleri ileri sürmeniz, bize endişe ve korku verdi diyebiliriz. Yalnız bu cümlelerin sonunu teşkil eden "gönlünde aşk ateşi yanıyorsa, sevgiliye tapar" kısmını, pek beğendik, pek sevdik... Ama bu sevgili; hürriyete, eşitliğe, uygun hayat şartlarına ve seviyesine, içtimâî adalete, insan haklarına, sosyal güvenliğe, ilme, irfana, akla ve hikmete susamış olan bugünkü muztarip beşeriyet olmak şartıyla... Bizi affedin, ama sanıyoruz ki, bu türlü başıboş, ilim, akıl ve hikmetten nasip almamış fikirler ve inançlar, bektâşilikte, belki melâmîlik ve tasavvufu bulunabilir, fakat prensipleri, doktrinleri, sistemi ve disiplini olan ve herşeyini ilim, akıl ve hikmete bağlamış bulunan Masonlukta yer alamazlar.

XIV.

O — Masonlukta ketumiyet ve mahremiyet çok önemlidir. Ritüellerin metni, ruhu ve fikirleri üzerinde en ufak bir açıklamayı, o ritüele vakıf olmayan Biraderlerin önünde yapmak, ketumiyete ve mahremiyete uymaz.

B — Biz, Masonlukta mahremiyeti ve ketumiyeti, tekris ve terfilerdeki merasimde, kelimelerde, Mahfillerde cereyan eden, gerek Masonik ve gerek idarî, ahlâkî vesair bakımlardan ifşa edilmemesi lâzım gelen muhavere ve hâdiselerde çok doğru, şiddetle lüzumlu, pek büyük ve önemli bir şart telâkki ederiz. Aynı dereceden olmayan veya o celsede bulunmayan bir Biradere bunlardan bahsetmeyi aslâ tasvip etmeyiz. Ama bizce, düşünüş ve inanış bakımından Masonlukta mahremiyet ve ketumiyet olmalıdır. Bu fikrimizi yanlış anlatmış olmamak için biraz tavih etmek isteriz :

Meselâ; olgun ve bilgin insanların bulunduğu bir toplantıda Tanrı mefhumu üzerinde konuşmalar yapılırken, hazır bulunanlardan biri, Tanrının teizme uygun bir şekilde kabul edilmesini, tabiatı ve insanlar arasında her hâdisenin, iyi veya kötü her oluşun Tanrı tarafından bir hususî maksatla icra edildiğini, onun arzusu ve iradesi hilâfında hiç bir olayın vuku bulamayacağını savunsa, diğeri de, Tanrının mevcudiyetini kabul etmeye imkân olmadığını, hâdiselerin tabiat kanunlarına, insanlardaki de-

ğişik karakterlere ve tesadüflere uyarak vuku bulduğunu söyliyerek, aksi takdirde, Tanrının kötülükleri niçin yeryüzünden ve insanlar arasından kaldırmadığını sorsa... Toplantıda bulunanlar bu iki düşünüş ve inanış sistemine ayrılırlar, ve bu arada içlerinde ritüellerin fikir ve inancına bağlanmış bir Mason da bulunsa, ve ona: "... Peki, Masonluk bu hususta ne düşünür ve neye inanır?" deseler, biz olsak tereddüt etmeden deriz ki: "Masonluk bir Tanrının mevcut olması icabettiğini mantıkla ve duygu ile kabul eder. Bunu bir kemâl, yüksek mefkûre, iyilik ve güzellik, çalışma, layetenâhi, sonsuz varlık, enerji ve nihayet halledilemeyen ve bilinemiyen kudret olarak telâkki eder. Fakat onda insan vasıf ve sıfatları kabul etmez."

Meselâ; bir toplantıda bulunanlar, meşru veya gayrimeşru, servetin, insanlarda toplanmasını, gerçek eşitliğin ve refahın çalışan ve akıllılarda olacağını, daima üstün insanın yetersiz insana hâkim olduğunu, devletin kazanç işlerine hiç karışmaması icap ettiğini, işçilerin patrona karşı uysal ve itaatlı olmaları lâzım geldiğini savunsalar ve bu arada Masonluğun bu yoldaki tutumunu sorsalar, biz olsak, tereddüt etmeden deriz ki: "Servet, ancak toplumun menfaatini düşünebilecek irfan ve kemâl sahiplerinde olursa makbuldür. İnsanlar arasında nisbi bir eşitlik vardır. Fakirlik ve sefalet, işsizlikten ve sonuç olarak devletin hatâ ve yetmezliğindendir. İnsanlar insanları istismar etmemelidir. Patron, işçisinin yalnız gündeliğini değil, gerek kendisinin ve gerek ailesi efradının hem madî, hem manevî oluşlarını düşünecektir. Masonluk bu hususta bu türlü kabullere dayanır ve inanır."

Meselâ; iki arkadaş yolda giderken, bir fakire sadaka vermek icap etse ve onlardan biri dilenciye Allah rızası için bunu sana veriyorum, desene ve diğerine dönerek: "Siz Masonlar da böyle mi düşünürsünüz?" sualini sorsa, biz olsak tereddüt etmeden deriz ki: "Böyle düşünür ve inanabilirsiniz. Ama biz yaptığımız bir iyiliğin karşılığını ne insandan bekleriz, ne de bu iyiliği ilâhi kuvvetleri memnun etmek ve bu vesile ile uhrevî âlemde şahsi selâmetimizi sağlamak için yaparız. Biz iyiliği, hemcinsimizi elemekten kurtarmak için ve mümkünse gizli icra ederiz."

Görülüyor ki, bu cevaplarda birçok ritüellerin düşünüş, inanış ve telkin ediş halleri mevcuttur. Bunları yalnız Mason olanlara değil, haricilere bile bildirmekte biz bir sakınca görmüyoruz. Bugün makale, kitap, dergi ve radyo konuşmaları şeklindeki Masonik yayınlar, bütün dünyada Mason düşünüş, inanış ve davranışını açıklamaktadır. Böyle sorulara her zaman muhatap oluyoruz. Ketumiyete ve mahremiyete riayet etmekle, bu durumda, "Birsey bilmiyoruz," veya "Bu hususta hiç bir düşüncesi yoktur" veyahut "Herkes istediği gibi düşünür ve inanır" diyerek Masonluğu şahsiyeti belirsiz ve zavallı bir hale mi sokalım? Niçin ve bunun lüzum ve faydası nedir?

XV.

O — Masonluk; sâliklerine ilmi, ahlâki veya sair mahiyette bir karakter sağlamaz. Çünkü, karakter, dış âlemin mahsulüdür. Masonluk ya gelişmiş ya da daha ziyade gelişmeye ehliyetli kimseleri sinesine alır. Bunları herhangi bir duygu, inanış ve davranışta, din ve felsefe bakımından birleşmeye davet etmez, çünkü edemez. Temiz duygularını, karakter

sağlamlığını, fikir olgunluğunu denediği insanları kardeşseverlik esasına dayanan cemiyetler halinde bir araya toplayan ve hepsini aynı sevgi ve faaliyet etrafında birleştiren bir müessesedir. Görülüyorki, işin içinde din, ırk, milliyet, felsefe, siyasi kanaat, san'at ve meslek farklarını aslâ gözetmeksizin ve bu kayıtlara bir değer ve rol vermeksizin birleşmek vardır.

B — Biz de Masonluğun mensuplarına şu veya bu tarzda bir ilmi karakter sağlamak istediği düşüncesinde ve iddiasında değiliz. İlmî karakter diye bir şey yoktur. Çünkü ilim ve fen, nisbî ve izafidir, tekâmül eder ve değişmeye maruzdur. Masonluğun prensip olarak aldığı ilimler değil, ilmî düşünüş tarzıdır. İlmî düşünüş tarzı; sebepleri araştırır, oluşu inceleyerek, şartları tesbit eder, muhalif ihtimalleri düşünür ve onlara değer verir, tenkid eder ve sonucu bulur. Aynı şartlar içinde araştırmalar ve tecrübenin mümasil neticeler vereceğini görür. Her oluşun, her fikrin, her telkinin ve her inancın bu bölümlerini görmek ister. Bundan dolayı, ilmî düşünüş tarzı, şüphe, münakaşa ve tenkid esasına dayanır ve bundan dolayı ilmî düşünüş tarzı dogmalara bağlanamaz. İşte Masonluk bu ana prensibinden dolayı dogmaları red eder. O halde, diyebiliriz ki, Masonluk mensuplarına ilmî karakter sağlamaya çalışmamaktadır, fakat ilmî düşünüş tarzını, usulünü, metodunu aşlamaktadır. Bu, bizce çok önemlidir. Zira, hiç üstünde durup düşünmeden muhit ve aileden edinegeldiğimiz nice fikir ve inanışlar vardır ki, Masonik telkinleri içittikçe yavaş yavaş onların mahiyetini araştırmaya başlar ve günün birinde, bu dogmatik fikir ve inançlardan kendimizi kurtarız. Böylece vuzuha, aydınlığa kavuşmuş birçok Biraderleri sayabiliriz. Bu netice Masonluğun karakterimizde yaptığı veya yapmak istediği bir değişme, bir değiştirme değil midir? İnsanın düşünüş ve inancı ve bunlara bağlı davranışı, karakterinin bir kısmını teşkil etmez mi? Tahsilsiz ve basit bir insanın herşeye alâkasızlığı, karakterinin bir parçasıdır. Bu kimse okur, ilmî düşünüş ve inancı tarzına erişirse, tabiata ve insanlığa karşı bir alâka duymaya başlar. Bu, bir karakter değişmesi değil midir? O halde Masonluk, ilmî usulde düşünmeyi aşlamakla tefekkür ve hareket tarzımızda bir değişiklik, bir olgunluk vuku bulacağına inanmakta ve bu şekilde telkinler yapmakta haklıdır.

Masonluğun mensuplarına ahlâkî mahiyette bir karakter sağlamanın şöyle dursun, bunu temin etmesi bizce, onun en önemli gayelerinden biridir. Bir haricî tasavvur edin -aramıza girmiş böyle niceleri halen vardır- başkalarının menfaatine aslâ saygı duymaz. Dostluklar, iyilikler ve mevki, onun menfaati için birer vasıta. Aramıza girdikten sonra, kuvvetli Masonik telkinlere tâbi tutulduğunu -iyi Masonik eğitim ve öğretim- kabul edelim. Bu yeni Birader, bir zaman sonra bu hırs ve menfaat endişelerini terkedince, karakter tehavvülüne uğramış olmayacak mıdır? Bu, Masonluğun işi değil midir? Bir haricî tasavvur edin ki, milliyet duyguları taassup halindedir. Masonluktaki, ırk ve milliyet kinlerinin mevcut olmayacağına, bütün insanların kardeş gibi sevilleceğine dair, telkinlerin tesiri ile din, mezhep ve milliyet farkı gözetmeden herkese dost ve iyi olmaya başlaması, bir karakter tahavvülü ve yeni bir karakter kazanılması değil midir? Böyle değişmeler ve yeniden oluşlar, şüphesiz Masonluğun etkisiyle ortaya çıkmaktadır.

Karakterin dış âlem mahsulü olduğuna dair fikriniz doğru, fakat

ron meselesine temas ederek, insanların insanları istismarına mân olmak dâvasını tutmaktadır? Nçin hayatın tek hücreden başladığını, tehavvül ve tekâmül ile bugünkü uzviyetleri meydana getirdiği tezini savunmaktadır? Görülüyor ki, Masonluğun prensipleri arasında sadece iyi insanları kardeşlik sevgisi ve davranışı etrafında birleştirme gayesi yoktur. Esasen böyle tek cepheli bir gayesi olmadığı ve bütün tabiat, uzviyet, cemiyet ve insaniyet problemlerini ihtiva ettiği için Masonluk evrenseldir.

Gerçekten Masonlukta, dediğimiz gibi, din, ırk, milliyet, felsefe, siyasi kanaat ve meslek farklarını aslâ gözetmeksizin ve bu kayıtlara bir değer ve rol vermeksizin birleşmek vardır. Yalnız burada, sizin gibi düşünen ve kabul edenlerin nedense üstünde durmadığı bir hal var. Bu, daima bizim dikkatimizi çekiyor. Bize ve bizim ritüellerden onları akıl, ilim ve hikmet esaslarına göre tefsir ile çıkardığımız neticelere göre de, Masonluk çeşitli din, ırk, milliyet, felsefe, siyasal kanaat, sanat ve meslek farklarıyla içine aldığı iyi insanları, bu farkları gözetmeden, bu kayıtlara bir değer ve rol vermeden birleştirmek amacındadır. Fakat, Masonluğa mensup kimselerdeki bu farklar, karakteristik ve müteassıp çizgileri, yontulmaz sertlikleriyle devam ederse, bu birleştirme ameliyesi imkânsız hale gelmeye mahkûmdur. Meselâ, (Dininin bâtil, taassup ve müsamahasızlığını ırkının hususiyetlerini ve üstünlüğü inancını- milliyetinin uzlaşmayan sevgisiz ve hasın vasıflarını - felsefesinin dogmalarını ve bükülmezliğini - siyasal eğiliminin insaniyetperver olmayan müteassıp ve ferd-toplum hürriyetine aykırı karakterini) muhafaza etmeye azimli Biraderler, Masonluğun birleştirici ameliyesine aslâ intibak edemeyeceklerdir. Zira, Mason prensipleri bu muhafazakâr ve müteassıp ruhî bünyelere uygun bir vasat olamaz. O halde, Masonlar arasında bu vasıfları hâiz kardeşler ki vardır. Mason prensip ve doktrinlerini kabul edemeyecekler ve onları hiçe sayarak Mason olduklarını zannedeceklerdir. Oysa bunlar, hakiki Mason olarak kabul edilemezler. Mensuplarını birleştirmek isteyen Masonluk, onları bu nitelikteki din, mezhep, ırk, milliyet, felsefe ve siyasal eğilim bakımından mutlak olarak hür bırakamaz. Çünkü bu değişik ve müfrit düşünüş, inanış ve eğilimler, ruhen birleşmeye mânidir. Yani, Masonluğun mutlak vicdan ve fikir hürriyetini ve sonsuz toleransı kabul edemeyeceğine, bunlara nisbî bir hudut tanıyacağına inanmak lâzımdır. Buna inanılmazsa, bütün Masonların, Mason prensiplerine aykırı inançlarda olmalarına rağmen, birleşmiş olduklarını sanmakla kendimizi aldatmaktan başka hiç bir şey yapmış olmayız. Bundan dolayı, Masonluk mensuplarını (ilim, akıl ve hikmet) prensiplerinde birleştirmeye gayret eder. Bu prensiplerin mensuplar tarafından benimsenmesi ve temessülü için devamlı telkinler yapar ve farzeder ki, Masonik yaş ve mertebeleri ilerlemiş Biraderler, artık düşünüş ve inanışlarını böyle ritüellik ve Masonik bir hale getirmişlerdir. Bize kahrırsa, terfi işlerinin hatalı yürüdüğü teşkilâtta, hüsrانlar tabiidir. Masonluk; bu ruhi değişme, bu yeniden oluş, âdeta yeniden doğuş, bu yeni hüviyete ve karaktere sahip oluş ameliyesini tam yapabilirse, o zaman mensuplarını birleşmiş olarak kabul edebiliriz. İşte bundan dolayı biz, ritüellerin sarahatle belirttiği Masonik düşünme ve inanma prensiplerinin, mümkün olduğu kadar, bütün Masonlar tarafından benimsenmesini istiyoruz. Masonluğun içine girenleri yoğunur yeniden doğurduğunu, Masonca düşünce ve inanmaya, tabiata, cemiyete ve insaniyete (ilim, akıl ve hikmet) açısından iştîyak duymaya erdirmek

istediğini, kabul ediyoruz. Kardeş sevgisi ve kardeşçe faaliyet, ancak böyle ruhen ve fikren imtizaç halinde olanlar arasında vuku bulabilir. Aksi takdirde, kardeşlik atmosferi, sathî ve zahîrî olur.

XVI.

O — Masonik faaliyetlerde ve kanılarda hâkim olan yegâne faktör (mutlak fikir ve vicdan hürriyeti) dir. Bundan dolayı, birinci dereceden sonuncu dereceye kadar her Mason, (tam ve gerçek Mason) olabilir. Gerçek Masonları, din ve felsefe bakımından zümrelendirmek, din, felsefe ve hususi fikirlere saygı gösteren, Masonluğun esaslarına uymaz kanısındayız.

B — Bize kalırsa, Masonik fikir ve hareketlerde vicdan ve fikir hürriyeti olmalıdır. Bizde yanlış anlaşılan bir nokta burada tezahür etmektedir. Şöyle ki: Masonluk mensuplarında çeşitli içtimai, dinî, siyasi düşünüş, inanış ve eğilimlerin dogmatik, hürriyetsiz, bâtıl ve müfrit şekillerine karşı hürriyeti uygun bulmaz. Fakat Masonik prensip ve doktrinleri temessül etmiş mensupları arasında, tartışılan her konuda tam bir vicdan ve fikir hürriyeti ile münakaşa ve tenkidi kabul eder. Bize uygun düşmeyen bir konu münakaşa edilirken, küçük dereceli olmak, ifşa edilmek, zülfüyle dokunmak, terfie mâni olmak, kırılmalara, dargınlıklara sebep olmak... ve bunlara benzer endişelerle susmamak, fakat tam bir vicdan ve fikir hürriyeti ve saygı ile konunun münakaşasına iştirâk etmek lüzumuna inanmıştır. Masonluğun vicdan ve fikir hürriyeti budur. Yoksa, insaniyetperver Mason muhitinde, taassup ve bâtılı, dogmatizmi, komünizmi, ateizmi savunmak değildir. Masonluk, vicdan ve fikir hürriyeti ile mensuplarını susan, sinen, korkan ve şahsiyetsiz bir kimse olmaktan kurtarmak ister. Esasen ritüellerinde hür insanı bütün Masonik vasıflarıyla bunun için tarif etmiştir.

Yalnız Masonluğun (ilim, akıl ve hikmet) prensiplerine uymak şartıyla çeşitli din, mezhep, ırk, içtimai ve siyasi kanaatlere sahip olmakta ve fikir beyanlarında vicdan ve fikrin hürriyetini isteyen ve bunu sadece kendimiz için değil, bütün insanlar için lüzumlu bulan Masonluk, bu hürriyetlerde (mutlak oluş) u bizim anladığımızı göre, kabul etmemektedir. Çünkü ritüellerde bu hürriyetin, Masonik prensipler dolayısıyla, bazı tahditlere uğraması lâzım geldiğine dair hükümler vardır. Meselâ:

Münkir ve mühlit olanların Mason camiasına katılamıyacağı şeklindeki ritüelik şart, bu bakımdan önemlidir. Tanrıyı inkâr edenler, dogmatik bir fikre saplanmışlardır. Böylece hayır ve hasenâtın ve kemâlin menbaı olan yüksek mefkûreyi kabul etmiyorlar demektir. Bu düşünüş ve inançta olanlar, Masonluğun bu gayesine bağlanamayacakları için, ritüele göre, aramıza girmemelidirler. Böylece Athé olanların bu yoldaki vicdan ve fikir hürriyeti sınırlanmaktadır.

Bâtılları red eden ritüellerden; gerçek bir Masonun okumaya, üfle-meye, muskaya, fala, rüya tâbirine ve bunlar gibi akıl ve ilmin, belki henüz, halledemediği inançlara müsaade etmediği mânası çıkarılamaz mı? Bu bir inanç tahdidi değil midir? Ritüel ne derse desin, ben bâtıllara inanıyorum ve hareketlerimi bunlara göre ayarlıyorum diyen bir Biradere Masonluk müsamaha gösteriyor denebilir. Fakat bu müsamaha, onun bâ-

tıla saplanmasını kabul etmek demek değildir. Çok kimse, bu noktada hataya düşüyor. Bizce, Masonluk, ona şefkat duyuyor ve telkinleriyle tedricen onun bâtılları terkedeceğini ümit ediyor. Masonluktaki müsamahanın mahiyeti budur. Ama madem ki ritüeller, bizim fikir ve fiil rehberimizdir, o halde bâtılı reddetmemiz lâzımdır. Bu da inanç hürriyetine konmuş bir tahdittir.

Masonluk; aklımızın, ilimden ibaret olan hakikati bize tanıtmış olmasını ister ve böyle bir hakikate bağlanmayan bir inancın bizi muhafaza edemeyeceğini söyler. Bu demektir ki, bâtıl, esrar ve meghule kapılan akıl, hakikati değil, ancak hurafeyi bulacaktır. İlmi yoldan giden ve bu yolun hakikatlerine bağlanan aklın inançlarla birleşmesi ise, bizi bâtıldan kurtaracaktır. Bu da gösteriyor ki, biz Mason olduktan sonra, "Masonlukta vicdan ve fikir hürriyeti mutlak, biz aklımızı ve ilmi ayrı tutarız, inançlarımızı bunlarla birleştirmeyiz, ilim ve akıl neyi halletmiştir ki..." diyememek durumuna girmiş oluyoruz. O halde, vicdan ve fikir hürriyetinde, ritüellere göre, mutlak oluş kabul edilemez. Bunun için, daha pek çok tahdit edici ritüelik misaller bulmak mümkündür. Bütün bu ritüel bulgularına dayanarak diyoruz ki, gerek düşünüş tarzını ve fikirlerini, gerek inançlarını, imanını (ilim, akıl ve hikmet) esasları içine alabilen her Mason, (Gerçek Mason) dur. Fakat bu esasların dışında kalan, en son dereceye gelmiş de olsa, (Gerçek Mason) değildir.

Biz Masonları din ve felsefe bakımından zümrelendirmek amacıyla değiliz. Yalnız, bir dinin tesiri altında kalan, diğerlerini hak dini kabul etmeyen, onlara müsamaha göstermeyenleri, dinin bâtıl, taassup ve hurafelerine inanmakta ısrar edenleri, belki hakiki dindar kabul ederiz de, hakiki Mason telâkki etmeyiz diyoruz. İster maddeci, ister ruhçu olsun, bir felsefenin dogmalarına saplanan ve bunda ısrar edenleri belki hakiki materyalist veya spirtüalist (veyahut diğer felsefe mekteplerine mensup) filozof olarak kabul ederiz de, gerçek Mason olmak için, dogmalara batmamış olmak lâzım geldiğinden, hakiki Mason telâkki etmeyiz, diyoruz.

Filhakika Masonluk, bütün dinlere, felsefelere ve bütün hususî fikirlere saygı gösterir, bunda şüphemiz yoktur. Çünkü Masonluk bilir ki, her düşünişte noksan da olsa, bir hakikat payı vardır. Ama bu saygı, Masonluğun kendi ana prensiplerine intibak edemiyen düşüniş ve inanışları da aynen kabul ettiği mânasına gelmez. Eğer böyle olsaydı, "Materyalistler de, spirtüalistler de, Allah ile münasebette olduğunu bildiren peygamberler de, hepsi de putperest!" diye bağırmazdı.

XVII.

O — Masonluktaki dereceler, birbirini tamamlayan bir bütün mahiyetinde değillerdir. Başlıca çalışma mevzularını felsefi, içtimai ve ahlâki prensipler teşkil eden bu derecelerde ekspozé edilen ve tahlil olunan maddeler, Masonlara empoze edilen telâkkiler ve mefhumlar olmayıp, düşünce tekâmülünün muhtelif devirlere ve dinlere ait şekillerini tetkike yayan örneklerdir. Bunlardan bugüne ve âtiye faydalı sentezler yapmak her Masonun şahsî duygu, bilgi, inanç ve kabiliyetine bırakılmıştır.

B — Biz bu düşüncelerinize iştirâk etmiyoruz. Daha iyi anlaşılması için de, fikirlerinizi a - b - c - olmak üzere üç kısımda cevaplandıracağız :

a — Dereceler birbirlerini tamamlayan bir bütün mahiyetindedir. Çünkü onlarda birinciden sonuncuya kadar daima ilim, akıl ve hikmet esaslarının doktrin ve prensip olarak ele alındığını, birinin başladığı bir fikri diğerinin genişlettiğini, nihayet bir diğerinin de, bilim esaslarının ve metodunun neticesi olarak meydana gelen ilim şubelerini tetkik etmeyi telkini ederek, tamamladığını görüyoruz. İçtimai konularda da böyledir. Bir konuyu bir derece ele alır, diğeri genişletir, bir öteki de tamamlar. Bu hal; dinî, felsefî, ahlâkî ve insaniyete şâmil olan bütün konularda ve inanç meselelerinde böylece sürüp gider. (I. maddenin B fıkrasının 2. paragrafı ve VIII. maddenin B fıkrası ile XV. maddenin B fıkrasının 3. paragrafı bu hususta biraz fikir verebilir.)

b — Ritüellerin mevzularındaki felsefî, içtimai ve ahlâkî prensipler, Masonlara empoze edilen (empoze etmek, yüklemek, inandırmak mânasına alınmıştır) telâkkiller ve mefhumlardır. Düşünce evolüsyonunun çeşitli devirlere ve dinlere ait örnekleri değildir. Çünkü esasında ritüeller birer tefekkür, ahlâk ve inanç kitaplarıdır. Bazı pasajlarla gelip geçmiş cemiyetlerin tutumlarından ve inkiraz sebeplerinden bahsedilmekle beraber, içlerinde bizi Masonluğun tefekkür tarzı ile, inançlarıyla meşbu bir hale getirmek için, mebzul miktarda telkinler vardır. Bu telkinler, gayet aşîkâr bir ifade ile Masonlara empoze edilir. (I. maddenin 2. paragrafı, VIII. maddenin B fıkrası, ve XV. maddenin B fıkrasının 3. paragrafı bu hususta biraz fikir verebilir.)

c — Derece ritüellerinden bugüne ve âtiye faydalı sentezler yapmak lüzumludur. Yalnız bu sentezlerde Masonluğun (ilim, akıl ve hikmet) ten ibaret üç ana prensibi hâkim olmalıdır kanısındayız. Bu sentezlerin yapılış her Masonun şahsî duygu, bilgi, inanç ve kabiliyetine bırakılırsa, fikrimizce, büyük hatâlar, zararlar, düşünlüş ve inanış anarşisi hasıl olur. (VI. maddenin B fıkrası bu hususta biraz fikir verebilir.)

XVIII.

ZIYA UYGUR

O — Bütün Masonların bütün ritüellerin kâffesindeki tezlere inanmak ve tâbi olmak mecburiyetinde olduklarını kabul etmiyoruz.

B — Biz bu diyalogta, Mason ritüellerinin evrensel sistemini (madde I ve VIII), dinleri ve felsefeleri kapsıyarak her ikisinin de üstüne yükselebilen düşünlüş ve inanışlarını (madde VI ve VIII), ilim, akıl ve hikmet üçlemesi şeklindeki prensip ve doktrinlerini (madde I, II, VI, VIII, XI ve XV), ve nihayet Masonlara yaptığı telkinleri (madde I ve VIII), açıkça göstermeye çalıştık. Sonra ritüellerin Masonik üçleme açısından tefsir edilmedikleri takdirde, hâkim olacak olan düşünlüş ve inanış anarşisi ni de ortaya koymaya savaştık (madde VI ve XVII). O halde düşünlüş ve inanış bakımından imtiyaz etmemiş insanların hakikî ve samimî birlik kurmalarının kabil olmadığı anlaşılmaktadır. Ritüellerin kabul ettikleri düşünlüş ve inanış sistemi o kadar geniş ve o kadar evrenseldir ki, başlı başına bir tefekkür ve iman âlemi meydana getirir. Masonlar, buna duygu, zihin ve irade bakımından bağlanırlarsa, tam bir Masonik birlik kurulabilir.

Diyeim ki, bir Mason, sol eğilimlidir. Her çeşit hürriyeti, cemiyetin totaliter idaresine ve kolektif ekonomiye feda etmeye taraftardır. Ritüellerin buna mâni prensipleri vardır. Bu Mason ile nasıl bağdaşabiliriz?

Diyelim ki, bir Mason hâlâ zelzelelerin, yangınların, sair tabiat âfetlerinin ve hastalıkların, ahlâk fesadına karşı ilâhî gazap olduğuna inanmakta ve davranışlarını bu teist açıdan yürütmektedir. Ritüellerin bunu bâtıl telâkki eden hükümleri vardır. Masonluk bize, ilim, akıl ve hikmet esaslarına göre halkı talim ve tenvir etmemizi telkin eder. Bu vazifemizi yaparken, o avâmî dinin imam-hatipleri gibi, biz de ilim, akıl ve hikmet ekolünün müritleri gibi hareket edersek, aramızda nasıl imtizaç olabilir?

Ritüeller her halükârda harplerin kaldırılması taraftarıdır. Diyelim ki bir Mason da, harplerde ilmî, içtimai ve ekonomik faydalar olduğuna inanmıştır. Bir gün iktidara tesir imkânımız olursa, biz nasıl Masonik gayelerin tahakkukuna birleşik olarak yardım edebiliriz?

O halde, ancak bütün Masonların ritüelik prensip ve doktrinlere inanması ve bunlara göre hareket etmesiyle Masonik vahdet kurulabilir. Masonluğun ahlâk ve amel kitapları olan ritüellere uymak, mensupları birer manken, birer robot haline getirmez. Fakat düşünceleri, hareketleri ve beşeriyeti en mükemmel yoldan kalkındırma gayeleri bir ve aynı olan dinamik bir mürşid kitlesi meydana getirir. İnsanlığın istikbalinin yüceliği ve yüksek mefkûreye ulaşabilmesi, hakim ve ârif mertebesine gelmiş olan bu mürşidler ordusunun hâkimiyet ve feragatıyla mümkündür. İşte bu düşünce ile diyoruz ki, Masonlar, ritüellerin fikir, inanış ve davranış rehberliğine, bu husustaki prensiplerine ve sistemine uyabilecek bir hale gelmelidir. Bu, bize Masonik hüviyet ve karakter verecektir. Mümkün olduğu kadar bütün Masonların, bütün ritüellerin tezlerine inanması ve tâbi olmasıyla bu mertebeye erişilebileceğine inanıyoruz.

Sonuç olarak diyebiliriz ki:

Aklın kudretiyle bütün ilim verilerini ilim-akıl yolundan işlemek, faziyetlerle bunları birleştirmek ve böylece hikmete, irfana varmak, bunun dışında inanılacak, düşünüş ve davranışa esas olacak bir âlem bırakmak... Bizce, Masonluğun bütün ritüelleriyle mensuplarında te'sis ve tahkim etmek istediği şahsiyet, karakter, tip ve hüviyet, bu vasıfları haiz olmalıdır. Bize göre, gerçek ve tam Mason, bu mertebeye erişebilen kişidir. Bu, birinci derecede olabildiği gibi, sonuncu derecede de olmayabilir. Terfi işleri Masonik disiplin ve anlayış ile yürürse, asıl sonuncu dereceler tam ve gerçek Masonlarla dolu olur. Matrikülde kayıtlı sadece ismi Mason olan var, herhangi bir derecede gerçek ve tam olan Mason var. Bizim gayemiz, bu ikincinin vasıflarına erişebilmektir.

Dr. Selâmi İŞİNDAG

11 Eylül 1964

Osmanbey - İSTANBUL

Fiat: 5 lira